

WPROWADZENIE

Paweł Dębski^{1,2}

¹. Instytut Psychologii, Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Akademia Humanitas w Sosnowcu

². Oddział Kliniczny Psychiatrii, Katedra Psychiatrii, Wydział Nauk Medycznych w Zabrze, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Lata 2020 - 2023 to czasy, które przejdą do historii pod znakiem kryzysu zdrowotnego spowodowanego pandemią COVID-19 oraz kryzysu humanitarnego związanego z wybuchem wojny na Ukrainie. Oto w świecie, który od dziesięcioleci cieszył się względną stabilizacją, rozwojem medycyny i podnoszeniem jakości życia obywateli następuje kryzys zdrowotny, którego wcześniej nie doświadczyli żyjący obecnie ludzie. Pandemia COVID-19, choroby wywoływanej przez wirusa SARS-CoV-2, doprowadziła do istotnych zmian we współczesnym świecie. Pandemia wiązała się zarówno z doświadczeniami negatywnymi, takimi jak trauma związana z konsekwencjami nieznanej i niezwykle zaraźliwej choroby, jak i doświadczeniami potencjalnie pozytywnymi, związanymi ze zmianami systemu pracy oraz rozwojem technologii informatycznych. Oddziaływanie pandemii COVID-19 na życie ludzi wiązało się z nieustannym kryzysem we wszystkich właściwie obszarach życia - relacji interpersonalnych, dystansu społecznego, życia rodzinnego, zachowań zdrowotnych, systemu pracy, czy nauki w szkołach i na uczelniach. Kiedy tylko wydawało się, iż zagrożenie związane z pandemią COVID-19 zostało dobrze poznane i stało się kontrolowane, doszło do kolejnego załamania stabilizacji współczesnego świata - w 2022 roku wybuchła wojna na Ukrainie. Wydarzenie to ukazało kruchość współczesnego przekonania o wojnie - jako o zamierzczłym i niespotykanym obecnie w krajach rozwiniętych rozwiązaniu politycznym. Podobnie jak pandemia, wybuch wojny na Ukrainie wywołał u wielu osób szok, stając się potencjalnym źródłem traumatycznych doświadczeń.

Dostosowanie się do nieustannych w ostatnich latach zmian spowodowanych kryzysem zdrowotnym i humanitarnym wymagało uruchomienia istotnych zasobów adaptacyjnych, w szczególności tych o charakterze psychologicznym. Jako grupy szczególnego ryzyka podatności na traumatyczne doświadczenia wskazuje się dzieci, młodzież i młodych dorosłych, których możliwości zaradcze i zasoby są w trakcie rozwoju. Sama pandemia i związane z nią obostrzenia mogły być wśród osób młodych także zagrażające dla realizacji zadań rozwojowych - szczególnie tych o charakterze społecznym.

Podmiotem niniejszej publikacji uczyniono osoby młode, w wieku wczesnej dorosłości, a jej przedmiotem wybrane psychologiczne czynniki prozdrowotne, które mogą potencjalnie stanowić czynniki ochronne wobec rozwoju niekorzystnych zjawisk psychopatologicznych w czasach naznaczonych silnymi stresorami. Ważnym przymiotem niniejszej publikacji jest jej badawczy, oryginalny charakter. Wszystkie ujęte w tej pracy czynniki psychologiczne zaprezentowane są w oparciu o przeprowadzone wśród młodych Polaków badania naukowe, których realizacja przypadała na okres kryzysu zdrowotnego i humanitarnego. Praca składa się z dwunastu rozdziałów - raportów z badań psychologicznych dotyczących takich czynników psychologii zdrowia u młodych dorosłych jak poczucie koherencji, prężność psychiczna, optymizm dyspozycyjny, procesy tożsamościowe, empatia, inteligencja emocjonalna, style radzenia sobie ze stresem, zachowania zdrowotne, style przywiązania oraz wsparcie społeczne. Cechy te zestawiono z czynnikami o charakterze psychopatologicznym - nasileniem objawów lęku, depresji i stresu, poczuciem osamotnienia, agresją, używaniem alkoholu, czy myśleniem spiskowym. Badane aspekty odnoszono także do jakości życia młodych dorosłych. Głównym celem prowadzonych badań była ocena związków wskazanych aspektów psychologii zdrowia i cech o charakterze psychopatologicznym, a zatem i ocena aktualności ich prozdrowotnego znaczenia w nowych okolicznościach związanych z nakładaniem się kryzysu zdrowotnego i humanitarnego.

Szczególnego charakteru nadaje tej publikacji fakt, iż jest to pozycja przygotowana głównie przez osoby młode - studentów psychologii i kierunku lekarskiego, skupionych w kołach naukowych, stawiających niejednokrotnie swoje pierwsze kroki w świecie badań naukowych.